

Läsnyckel

En världsomsegling under havet

av Jules Verne

återberättad av Peter Gotthardt

illustrationer av Sussi Bech

Hegas arbetsmaterial heter nu Läsnycklar – med lite mer fokus på samtal och bearbetning än tidigare. Vi vill att böckerna ska räcka länge och att läsaren ska aktiveras på olika sätt och på olika plan. Ibland fokuserar Läsnyckeln mest på innehållet, ibland mer på genren, språket eller formen, det beror på vilken titel det gäller.

I Peter Gotthardt och Sussi Bechs fattning har Jules Vernes faktaspäckade äventyrsklassiker *En världsomsegling under havet* från 1870 anpassats för att passa mindre vana läsare. Texten om den mystiske kapten Nemo och hans magnifika u-båt har både kortats och förenklats utan att förlora i spänning och serieelement har lagts in i berättelsen. För att riktigt kunna njuta av äventyret till havs och läsa in illustrationerna rekommenderar vi *En världsomsegling under havet* främst som egen läsning för lite äldre barn.

Välj ut frågor och uppgifter utefter vad som passar din klass/barngrupp. Uppgifterna kan användas både individuellt och gemensamt i t ex boksamtal. Tillsammans kommer ni säkert på många fler sätt att aktivera språket och sätta igång fantasin med hjälp av boken. Ta vara på era idéer!

Före läsningen

Titta på omslagets fram- och baksida. Prata om vad det är för genre. Var och när tror du att boken utspelar sig? Vad på omslaget ger dig ledtrådar?

Jules Verne som skrivit *En världsomsegling under havet* var en fransk äventyrs- och science fiction-författare. Hade han levt idag hade han varit 185 år! Jules Verne var mycket intresserad av teknik och vetenskap och skrev böcker om resor och uppfinningar som folk på hans tid knappt kunde drömma om. Han tyckte om att försöka blicka in i framtiden, utgick från verkligheten, men kryddade den med sin fantasi. Och han var flitig. Sammanlagt hann han skriva fler än 100 böcker som gjorde honom och hans förläggare till mycket rika män.

Har du läst någon så gammal bok tidigare? Vilken då?

Hur tror du att du kommer märka att det här är en äldre bok som gavs ut för snart 150 år sedan?

Slå upp boken, läs igenom kapitelrubrikerna och titta på kartan. Gör dig en bild av vad som kommer att hända i historien. Fantisera fritt kring rubrikerna och skapa en egen historia. Efter läsningen kan du se hur mycket som stämde.

Under läsningen

Förstora upp kartan i bokens början på A3 och följ med på kartan under läsningens gång. Var ligger de platser som nämns? I vilka farvatten passerar Nautilus? Vilka länder åker de förbi? Skriv in geografiska namn på kartan allteftersom. Du kan även komplettera kartan och rita in tex floder, sjöar, huvudstäder och bergskedjor.

Stanna upp i texten när du stöter på svåra ord och uttryck som du är osäker på eller aldrig har hört tidigare. Läs om stycket och se om sammanhanget hjälper till att förklara ordet. Anteckna och ta reda på vad det betyder. Ta hjälp av en ordbok, en synonymordbok eller fråga. Genom att granska texten på det här viset utökar du ditt ordförråd.

Efter läsningen

Kapten Nemo

Kapten Nemo är en udda person. Vad har präglat honom? Varför har han sökt sig ut till havs? Tycker du att han är ond eller god, ett geni eller galen? Berätta hur du tänker och ta stöd i texten. Lyssna på dina klasskamrater. Hur uppfattar de honom? Skulle du/ni trivas i hans sällskap som professor Arronax eller försöka fly som Ned Land? Och vilka frihetskämpar tror ni att kapten Nemo hade stöttat om han levt idag? Diskutera i grupp.

Tidsmarkörer

Trots att Jules Verne tyckte om att fantisera om verkligheten och om innovationer känner man igen hans egen tid i boken. Vad tror du att en person på Jules Vernes tid hade känt igen i berättelsen? Vad hade varit nytt?

Ressällskap

Fundera och diskutera. Vem skulle du helst vilja ta med som ressällskap om du var tvungen att välja mellan Charles och Ned Land? Vad talar för respektive mot den ena eller andra?

Arbeta vidare

Andra sjöodjur

Det finns många berättelser om stora odjur i havet, från både antiken, medeltiden och vår egen tid. Några av dem är mer som sagor som man inte kan ta på allvar, berättar professor Arronax. Har du hört någon sådan berättelse? Berätta!

Har du hört talas om vår tids kanske mest kända sjöodjur, Nessie i den skotska sjön Loch Ness eller om Storsjöodjuret i Jämtland? Läs på och skriv ihop en braskande löpsedel och en tidningsartikel baserad på information på den här webbsidan:

<http://www.ungafakta.se/mysterier/monster/sjoodjur-nessie.asp>

Professor Arronax menar på att det finns mycket som talar för och emot ett sjöodjur. Läs igenom hans argument på sidan 9. Skulle de gå att använda för eller emot det sjöodjur du valt att fördjupa dig i?

Havsforskning

På professor Arronax tid var haven till stora delar inte utforskade, så är det fortfarande även om vi känner till en hel del. Dela in klassen i grupper och jobba med följande frågor.

- Hur stor del av jorden täcks av hav? Hur stora är världshaven? Rangordna dem i storleksordning.
- På havet slår vågorna ofta höga. Hur bildas de?
- Nautilus går på grund och måste invänta tidvattnet för att komma loss. Vad är ebb och vad är flod? Vad har månen med tidvattnet att göra?
- Nautilus fryser nästan fast i isen. Vid vilken temperatur blir vatten till is? Vatten kan också bli till gas. Vad kallas det då? Vid vilken temperatur sker det? Rita en bild och skriv en text som förklarar vattnets kretslopp.
- Varför utforskar man havsbotten, till vilken nytta?
- Professor Arronax är marinbiolog på ett zoologiskt museum. Hans specialitet är bland annat blötdjur. Vad gör en marinbiolog? Vad finns på ett sådant museum och vad är blötdjur?
- Som barn håller professor Arronax en trumpetsnäcka mot sitt öra. Hans farbror säger att bruset i snäckan är havets röst. Det finns en mer vetenskaplig förklaring. Ta reda på vad det var professorn hörde.
- Kapten Nemo seglade runt världshaven i en u-båt, men det finns flera världsomseglare som utforskat haven. Vad hette några av dem? Vilka vägar tog de? Hur tog de sig fram? Vad upptäckte de?

Texter om havet

Läs eller lyssna på de här dikterna/sångerna om havet:

Så skimrande var aldrig havet av Evert Taube

Vem kan segla förutan vind, folkvisa

Andraklasspassagerarens sista sång av Mikael Wiehe

Världens gång av Gustaf Fröding

Sjörövar-Fabbe av Georg Riedel

Yellow Submarine av Beatles

Vilken tror du att kapten Nemo, professor Arronax eller Ned Land skulle ha tyckt bäst/sämst om? Motivera ditt val.

Nautilus till salu

Nautilus är en fantastisk konstruktion och tänk om den vore till salu. Annonsen skulle nog slå många med häpnad, men vad skulle det stå i den? Hur kan den vara så länge under vatten och vilka tekniska innovationer finns ombord? Skriv annonsen och ta tillfället att prisa den riktigt ordentligt.

Expert slår larm: Narval hotar sjöfarten!!!

På sidan 19 möts du av den här dramatiska tidningsrubriken och på sidan 20 kan du läsa utdrag ur artikeln, men allt får vi inte läsa, fast man blir rätt sugen. Låtsas att du är journalisten och skriv artikeln i sin fulla längd. Väv in utdragen, men lägg till egen text. Arbeta med ingress, och skapa spänning med mellanrubriker och en bildtext ifall du väljer att illustrera din artikel. En ingress är en kort och koncentrerad sammanfattning av artikeln som följer direkt efter rubriken. Byt sedan artiklar och läs varandras.

Skeppsjeopardy

Jeopardy är frågesporten där de tävlande ställer frågorna. Förbered ett enklare skepps- och havs-jeopardy med utgångspunkt i boken och i Läsnyckelns andra uppgifter och utöka era kunskaper ihop. Dela upp klassen i två grupper, lag 1 och lag 2. Låt varje elev ansvara för tre-fyra frågor och svar i olika svårighetsgrad. Dessa skrivs ner på fram- respektive baksidan av ett större kort i lite styvare papperskvalitet. Varje grupp ska märka sina kort med en etta respektive två på "svarssidan" av kortet. Svaren ska vara enkla och börja med vem, var, var eller vad. Frågorna kan vara utförligare.

Exempel:

Svar: Den översta kanten av en fartygssida.

Fråga: Vad är relingen?

Svar: Huvudpersonen i Jules Vernes klassiker *En världsomsegling under havet*.

Fråga: Vem är professor Arronax?

Samla in korten, redigera dem så att inga dubletter finns med, de får skrivas om. Lag ett ska få svaren som lag två skrivit och tvärtom. Missar lag ett eller har svarat rätt tre gånger i rad, går turen över till andra laget. Flest rätt, vinner.

Liknelser

Det var just det som var problemet. Att hitta en val, även om det var en jätteval, i Stilla havets enorma vattenmassor var som att leta efter en nål i en höstack (sid 128).

Professor Arronax använder sig av en liknelse för att beskriva sitt uppdrag. Vad är det han vill ha sagt? En liknelse är ett grepp där man liknar någonting vid något annat för att lyfta fram en viss egenskap eller som här beskriva någonting. Du har kanske hört liknelsen *stolt som en tupp*. Precis som här förekommer ordet *som* ofta i liknelser. Man förknippar egenskaperna man vill uttrycka med saken/djuret etc. Kan du komma på fler liknelser? Samla några och diskutera i smågrupper vad de betyder.

Mycket läsnöje!